

สังคมการเรียนรู้

ความหมาย

สังคมการเรียนรู้ (Learning Society) หมายถึง สังคมหรือกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน มีวิถีชีวิตมีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันได้จัดให้มีกระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ที่ทำให้นุคคลหรือสมาชิกในกลุ่มนั้นได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ ซึ่งทำให้มีการเปลี่ยนแปลง ทางสติปัญญา ความคิด และพฤติกรรม

พัฒนาการของความคิด

ตามหลักการของการศึกษาดลอดชีวิต การเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นพร้อมกับชีวิตมนุษย์และอยู่คู่ขนานกับการดำเนินชีวิตไปจนบุคคลสิ้นอายุขัย รูปแบบของการเรียนรู้นั้นมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเท่านั้น แต่อาจเป็นการเรียนรู้โดยกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือกระบวนการของการศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตเกิดขึ้นในชุมชนหรือสังคมมาอย่างต่อเนื่อง

คำว่า “สังคมการเรียนรู้” ได้มีการกล่าวถึงอย่างเป็นทางการเมื่อไม่นานมานี้ คำว่าสังคมการเรียนรู้เกิดขึ้นมาสืบเนื่องจากการที่ประเทศต่างๆ ในสังคมโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาดลอดชีวิต กล่าวคือ ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ตระหนักว่า การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในสังคมโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงและซับซ้อนอย่างเช่น ปัจจุบันประชาชนจำเป็นต้องได้รับความรู้รับการศึกษาหรือมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพร้อมที่จะเผชิญและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้เหมาะสมในทุกช่วงชีวิต

ถึงแม้ว่าการศึกษาดลอดชีวิตจะเกิดขึ้นมานานพร้อมกับชีวิตมนุษย์ดังกล่าวมาแล้ว แต่ได้มีการกล่าวถึงอย่างเป็นทางการประมาณ ปี 1960 เป็นต้นมา (Faure, 1972., Dave and Skager, 1977) โดยองค์กรที่มีบทบาทสำคัญริเริ่มคำว่าศึกษาดลอดชีวิตคือ UNESCO ได้มอบหมายให้คณะกรรมการและนักการศึกษา ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาองค์ความรู้ เรื่องการศึกษาดลอดชีวิต ดังปรากฏเป็นเอกสารหลายเล่มในระยะนั้น เช่น An Introduction to Lifelong Education โดย Paul Lengrand ในปี 1970 และ Learning to be : The World of Education Today and Tomorrow โดย Edgar Faure และคณะในปี 1972 ได้มีการจัดประชุมระดับโลกหลายครั้งเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาดลอดชีวิตและได้มีการเสนอให้ “การศึกษาดลอดชีวิต” เป็นแนวคิดหลักสำหรับการวางนโยบายทางการศึกษาของประเทศต่างๆ ตั้งแต่ปี 1972 เป็นต้นมา จากนั้นประเทศต่างๆ ทั่วโลกทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนาได้มีการจัดและพัฒนาศึกษาในประเทศของตนไปในแนวทางของการศึกษาดลอดชีวิตสืบมา สำหรับประเทศไทยได้ปรากฏเรื่องการศึกษาดลอดชีวิตอย่างเป็นทางการครั้งแรกในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520) จนกระทั่งประมาณช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ก่อนจะขึ้นศตวรรษที่ 21 นี้ การศึกษาดลอดชีวิตได้ถูกกล่าวขวัญเป็นอย่างมากและได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศต่างๆ อย่างกว้างขวาง เนื่องจากประเทศต่างๆ ในโลกได้รับผลจากปัญหาต่างๆ ที่สั่งสมมาช้านานและเกิดปะทุขึ้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความผันผวนทางเศรษฐกิจ ปัญหาการประกอบอาชีพ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการขาด

วิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์และเลือกรับข้อมูลข่าวสารในโลกไร้พรมแดน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่ออย่างมากต่อความเป็นอยู่ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศต่างๆ ไม่เว้นแม้แต่ประเทศพัฒนาแล้ว แต่ละประเทศต้องหาวิธีการที่จะขจัดและรับมือกับปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน วิธีการหลักวิธีหนึ่งที่หลายประเทศเห็นพ้องกันก็คือการให้การศึกษาแก่ประชาชนและควรต้องเป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทำให้หลายประเทศในทุกภูมิภาคของโลกมีการทบทวนและดำเนินการปฏิรูปการจัดการศึกษาดำเนินการตามแนวทางการศึกษาดูอย่างยิ่งใหญ่มาก จนในหลายประเทศได้มีนโยบายการศึกษาดูอย่างชัดเจน มีกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต มียุทธศาสตร์การศึกษาดูอย่างชัดเจน ในยุโรปได้จัดให้ ปี ค.ศ.1996 เป็นปีแห่งการศึกษาดูอย่างชัดเจน ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันกับหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียซึ่งได้ทบทวนการจัดการศึกษาดูอย่างชัดเจนในประเทศของตนอีกครั้งหนึ่ง แล้วได้นำหลักการนี้ขึ้นมาเป็นหลักในการปฏิรูปการศึกษาเป็นหลักในการจัดการศึกษาของประเทศดังได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ประเทศต่างๆ ได้พยายามแสวงหายุทธศาสตร์และวิธีการต่างๆ ที่จะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนเพื่อให้เป็นไปในแนวทางของการศึกษาดูอย่างชัดเจนและหนึ่งในยุทธศาสตร์ดังกล่าวก็คือการเสนอให้มีการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คำว่า “สังคมแห่งการเรียนรู้” จึงได้ถูกกล่าวขานและนำมาสู่การปฏิบัติในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นเอง

หลักการของสังคมแห่งการเรียนรู้

เป้าหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้คือ เพื่อให้เกิดการศึกษาดูอย่างชัดเจนให้ประชาชนในชุมชนในสังคมมีโอกาสรับการศึกษามีโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อจะนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในการประกอบอาชีพของเขาอย่างเหมาะสม หลักการของสังคมแห่งการเรียนรู้ย่อมจะอิงและมีความ

สัมพันธ์เชื่อมโยงกับหลักการของการศึกษาดูอย่างชัดเจนซึ่งสามารถสรุปหลักการของสังคมแห่งการเรียนรู้ในประเด็นสำคัญๆ ได้ดังนี้

1) การเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นตลอดชีวิต จะเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ขึ้นได้นั้นต้องให้ทุกคนมีความเข้าใจและยอมรับการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ มิได้จำเป็นเฉพาะในวัยเรียนเท่านั้นแต่จำเป็นสำหรับทุกวัยตั้งแต่เกิดจนตาย

2) ความเท่าเทียมกันในโอกาสการศึกษานุเคราะห์ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ในเมืองหรือชนบทในสังคมใหญ่สังคมเล็ก ควรจะมีโอกาสในการได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมอย่างเสมอภาคกันได้ ดังนั้นควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นในทุกชุมชน ในทุกสังคม

3) การเรียนรู้มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่สามารถเกิดขึ้นได้ในบ้าน ในที่ทำงาน ในไร่นา ในตลาด ในศาสนสถาน ในสถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ คนในชุมชนทุกคนควรมีความเข้าใจเช่นนี้

4) ชุมชนสามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้สถานที่เรียนรู้ไม่จำเป็นต้องสร้างเป็นอาคารใหญ่โตเช่นโรงเรียนเสมอไป สามารถสร้างแหล่งเรียนรู้ได้ในหลายลักษณะในชุมชนหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วก็อาจเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด โบสถ์ มัสยิด สถานประกอบการในชุมชน การประกอบอาชีพของคนในชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ล้วนเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว ส่วนสิ่งที่อาจสร้างขึ้นใหม่ ได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุด ศูนย์ข้อมูลข่าวสารในชุมชน หอกระจายข่าว เป็นต้น

5) แหล่งความรู้ควรเข้าถึงได้ง่ายและใกล้ตัวปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนพลาดโอกาสทางการศึกษาไม่มีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องก็คือแหล่งความรู้เข้าถึงได้ยาก มีระเบียบ กฎเกณฑ์ ขั้นตอนมากมาย กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษามากมายและอยู่ไกลอยู่ในเมืองใหญ่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากในการไปหาแหล่งเรียนรู้ การที่ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจะทำให้มีแหล่งการเรียนรู้ใกล้ตัว

เข้าถึงได้ง่ายยืดหยุ่น ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกพื้นที่

6) ผู้ถ่ายทอดความรู้มิได้จำกัดอยู่เฉพาะครูเท่านั้น แต่ผู้ที่ถ่ายทอดความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้ อาจจะเป็นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องในท้องถิ่น(ภูมิปัญญา)ผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชน พระ/ผู้สอนศาสนา กรรมการหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน หรือแม้แต่ตัวเราเอง ทุกคนสามารถจะแลกเปลี่ยนความรู้ และถ่ายทอดความรู้ได้ ควรสร้างความเข้าใจในเรื่องนี้แก่ประชาชนในชุมชน

7) หลักการมีส่วนร่วม ความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย ทุกคนในชุมชนต้องร่วมมือกันทั้งประชาชนในชุมชนเอง กรรมการชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่มาประจำในท้องถิ่น ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ไปจนถึงร่วมรับผลที่เกิดขึ้น ถ้าปราศจากความร่วมมือของทุกฝ่ายสังคมการเรียนรู้จะเกิดได้ยาก หรือถ้าเกิดได้ก็พัฒนาต่อไปได้ยาก

ลักษณะหรือองค์ประกอบของสังคมการเรียนรู้

สังคมที่จะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้นั้นอาจจะเป็นสังคมเล็กๆ ระดับหมู่บ้าน ตำบลหรือจะเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นในระดับเมือง ระดับภาคก็ได้ แต่สังคมใดจะเป็นสังคมการเรียนรู้นั้นจะมีลักษณะหรือองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) มีแหล่งการเรียนรู้ในสังคมหรือชุมชนนั้นๆ จะต้องมีแหล่งการเรียนรู้ จะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับแต่ละชุมชน แหล่งการเรียนรู้ที่อาจมีในชุมชนนอกเหนือจากโรงเรียนหรือสถานศึกษา ได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หอกระจายข่าว ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สหกรณ์หมู่บ้าน สถานประกอบการในท้องถิ่น วัด/ศาสนสถาน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ฯลฯ แหล่งการเรียนรู้เหล่านี้จะเป็นแหล่งที่ให้ประชาชนในชุมชนจะศึกษาหาความรู้ที่เขาต้องการได้

2) มีเครือข่ายการเรียนรู้ ถ้ามีแต่เฉพาะแหล่งการเรียนรู้แต่ไม่มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายก็จะทำให้เป็นสังคมการเรียนรู้อยู่ไม่ได้นาน เพราะการมีเครือข่ายการเรียนรู้จะช่วยให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีกิจกรรมมากขึ้น มีบริการกระจายครอบคลุมทั่วถึงเป้าหมายมากขึ้น มีกิจกรรมอยู่อย่างต่อเนื่องทำให้คงสภาพสังคมการเรียนรู้ได้ ถ้าแหล่งการเรียนรู้แต่ละแห่งต่างคนต่างจัดไม่เชื่อมกันเป็นเครือข่ายก็อาจจะจัดกิจกรรมซ้ำซ้อน กิจกรรมไม่กระจายทั่วถึงไม่มีกิจกรรมต่อเนื่อง (เพราะอาจหยุดพร้อมกัน) สังคมการเรียนรู้ก็จะค่อยๆ หายไป

3) มีผู้จัดการหรือผู้ประสานงานให้เกิดการเรียนรู้ จะต้องมีส่วนกลางในการเชื่อมโยงหรือประสานระหว่างแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ผู้เป็นแกนกลางหรือผู้ประสานนี้อาจตั้งในรูปของคณะกรรมการทำหน้าที่ประสานให้แหล่งการเรียนรู้เข้าเป็นเครือข่าย วางแผนปฏิบัติงาน กำหนดแนวทางความร่วมมือ ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน นิเทศติดตามผล หาแหล่งในการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์และบุคลากร ถ้าไม่มีผู้ประสานงานแหล่งการเรียนรู้จะต่างคนต่างทำ แต่ถ้าเป็นเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปันและสนับสนุนทรัพยากร ช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างแหล่งการเรียนรู้ด้วยกัน

4) มีกิจกรรมการเรียนรู้ สังคมการเรียนรู้จะเป็นอยู่อย่างต่อเนื่องได้ สังคมนั้นต้องทำให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ และต้องมีย่างต่อเนื่อง ประชาชนต้องการเรียนรู้เมื่อไรสามารถเรียนรู้ได้ทันที กิจกรรมการเรียนรู้ นั้นอาจมีหลากหลายรูปแบบ อาจเกิดจากสื่อหรือจากวิธีการต่างๆ เช่น การเรียนรู้ จากครู หรือวิทยากร การจัดนิทรรศการ การฝึกปฏิบัติงานจริง การเรียนรู้ด้วยตนเองจากชุดการเรียนหรือสื่อต่างๆ การเรียนรู้จากขนบธรรมเนียมประเพณี การเรียนรู้จากการสังเกตจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน เป็นต้น

5) มีบรรยากาศในการเรียนรู้ การมีบรรยากาศการเรียนรู้ในชุมชนสะท้อนให้เห็นได้จากการที่ประชาชนในชุมชนได้รับการจูงใจให้เห็นความสำคัญ

ของการเรียนรู้ มีความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน เมื่อมีเวลา หรือมีโอกาสขอมให้เวลาในการเรียนรู้ มีแหล่งการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน และมีกิจกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นอยู่เสมอ มีความเคลื่อนไหว ไม่หยุดนิ่ง ประชาชนในชุมชนชักชวนกัน เรียนรู้ สนับสนุนการเรียนรู้ ประชาชนในชุมชนร่วม จัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชุมชนใดหรือสังคมใดเป็นสังคมการเรียนรู้ควรจะมีองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ ดังกล่าวนี้

แนวทางการสร้างสังคมการเรียนรู้

การสร้างสังคมการเรียนรู้นั้นถึงแม้ว่าจะต้องอาศัยเวลา แต่หลายประเทศก็กำลังพยายามอย่างเต็มที่ เพราะผลที่ได้คือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาแนวทางและประสบการณ์จากประเทศต่างๆ สามารถเสนอแนะแนวทางการสร้างสังคมการเรียนรู้สำหรับสังคมไทยได้ดังนี้

1) สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน บัญญัติสำคัญอันดับแรกในการที่จะสร้างสังคมการเรียนรู้ก็คือต้องสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในชุมชนรวมทั้งเจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับสังคมการเรียนรู้ว่าหมายถึงอะไร มีลักษณะอย่างไร มีความจำเป็นอย่างไร และจะสร้างได้อย่างไร

2) ระดมความร่วมมือจากทุกฝ่าย สังคมการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชนนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐหรือเอกชนในท้องถิ่นนั้น องค์กรท้องถิ่นศาสนา องค์กรอาชีพ และประชาชนทุกคน

3) กำหนดองค์กรรับผิดชอบ ในแต่ละชุมชน ควรกำหนดองค์กรหรือจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบในการประสานงานและดำเนินการให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนคณะกรรมการนี้อาจประกอบด้วยตัวแทนของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง

4) สำรวจสภาพปัญหาของชุมชนเพื่อวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรสำรวจสภาพปัญหาของ

ชุมชนที่กำลังประสบปัญหาใดบ้าง ปัญหาใดจำเป็นต้องแก้ไขก่อน-หลัง ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใดบ้าง จึงจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

5) ตรวจสอบความพร้อมของชุมชนและแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วในชุมชน สำรวจว่าชุมชนมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพียงใดมีแหล่งการเรียนรู้ประเภทใดอยู่บ้างก็แห่ง ควรต้องสร้างแหล่งการเรียนรู้ใดเพิ่มเติม ต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนด้านใดเพิ่มเติม

6) สร้างแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ จัดหาจัดสร้างแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติมตามที่ได้วางแผนไว้ พร้อมทั้งเชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ และถ้ามีความพร้อมอาจจะมีการสร้างเครือข่ายสื่อเพื่อการเรียนรู้

7) แหล่งการเรียนรู้วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกัน ผู้แทนแหล่งการเรียนรู้ร่วมกัน กำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนอาจจะมีทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

8) พัฒนาคูคลากรของแหล่งการเรียนรู้ ควรมีการพัฒนาคูคลากรของแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล (เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น) ด้วยการให้ความรู้เพิ่มเติมฝึกอบรมประชุมสัมมนาเพื่อให้สามารถบริการหรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9) ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ คณะกรรมการกลางให้การสนับสนุนการดำเนินงานการจัดกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เช่น คำแนะนำปรึกษา การช่วยแก้ปัญหา สนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และประสานให้มีการแบ่งปันทรัพยากร ช่วยเหลือกันดำเนินการในระหว่างแหล่งการเรียนรู้

10) ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน คณะกรรมการกลางร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้แต่ละแห่ง ให้คำแนะนำในการ

พัฒนาการดำเนินงาน กระตุ้นใจให้จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้มีรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้มีความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ อาจมีการประชุมประเมินผลรวมระหว่างแหล่งการเรียนรู้ด้วย

11) ประกาศเกียรติคุณให้รางวัลแก่แหล่งการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ แหล่งการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมได้โดยเด่นประสบผลสำเร็จควรมีการประกาศเกียรติคุณให้รางวัลเพื่อให้มีขวัญและกำลังใจในการจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพต่อไป

การดำเนินงานทุกชั้นตอนควรให้ผู้แทนประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม

ตัวอย่างสังคมการเรียนรู้ในบางประเทศ

ประเทศต่างๆ ที่มุ่งจัดการศึกษาของคนให้ไปไปในแนวทางการศึกษาตลอดชีวิตต่างให้ความสำคัญต่อชุมชนว่าเป็นฐานที่จะช่วยให้เกิดการศึกษาคือเนื่องตลอดชีวิต จึงได้ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายรูปแบบในชุมชน ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน สถานศึกษา สถานประกอบการ ส่งเสริมให้แหล่งเรียนรู้เหล่านี้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายให้ประสานกันสนับสนุนซึ่งกันและกันในการให้บริการแก่ประชาชน

ในประเทศสหราชอาณาจักรได้พัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ขึ้นหลายเมืองแล้ว เช่น เซฟฟิลด์ เบอร์มิงแฮม ยอร์กเชียร์ ฯลฯ เมืองแห่งการเรียนรู้ประกอบไปด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้หลายๆ แห่ง แต่ละชุมชนอาจมีจุดเด่น จุดอ่อนแตกต่างกันแต่ก็เชื่อมโยงกันและร่วมมือกันในการจัดให้เกิดการเรียนรู้มีการแบ่งปันทรัพยากรช่วยเหลือกันและกันในการจัดการศึกษาแก่ชุมชน นอกจากนั้นสหราชอาณาจักรยังสร้างโครงข่ายสื่อระดับชาติด้วยมุ่งหวังให้สื่อเหล่านี้เชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้ทุกระดับเข้าด้วยกันให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางและสะดวกผู้รับผิดชอบของสหราชอาณาจักรกล่าวว่าการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้เป็นการดำเนินงานที่ใช้เวลาแต่เขาก็ต้องพยายามทำให้ได้

สหรัฐอเมริกามีแนวคิดในการจัดการศึกษาในแต่ละเมืองแต่ละชุมชนให้เป็นแบบ Community-based education เช่นเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ ซิลิคอนแวลลีย์ จะเริ่มด้วยประชาชนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชนว่ามีจุดเด่นอะไร จุดอ่อนอะไร ขังขาดอะไร จะต้องแก้ไขอย่างไร แล้ววางแผนการแก้ไข โดยสำรวจทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนร่วมกันระดมทุนระดมทรัพยากรที่มีอยู่จัดการศึกษาจัดการเรียนรู้ในชุมชน

ประเทศอื่นๆ เช่น แคนาดา เกาหลี ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ต่างมุ่งสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้สังคมแห่งการเรียนรู้โดยในปัจจุบันนี้ประเทศเหล่านี้สร้างเครือข่ายสื่อในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้เข้าด้วยกัน และเชื่อมโยงเข้ากับบ้านและสถานที่ทำงานโดยประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้เหล่านี้ได้ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด เขามุ่งหวังว่าเครือข่ายสื่อจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาเมื่อใดก็ตามที่เขาต้องการหรือมีความพร้อม

สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไม่น้อยไปกว่าประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายนี้ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ว่าให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ขึ้นในชุมชนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตัวอย่างของแหล่งเรียนรู้ที่มีในหมู่บ้าน ในตำบล ได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำวัด หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน กระดานข่าว ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน (ศรช.) พิพิธภัณฑ์ของท้องถิ่น (ในบางพื้นที่) สวนสมุนไพร วัด/ศาสนสถาน โบราณสถาน ฯลฯ ในแต่ละชุมชนกำลังได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายมากขึ้น นอกจากนั้น ในระดับหมู่บ้าน/ตำบล ได้มีคณะกรรมการศึกษาทำหน้าที่ดูแลด้านการศึกษาของชุมชนและประสานกับหน่วยงานต่างๆ ให้มาจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ในชุมชน นอกจากนั้นยังมีการ

จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และแก้ปัญหาของชุมชนหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเวทีชาวบ้าน (เป็นการระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน) กิจกรรมกลุ่มอาชีพต่างๆ (ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพเสริม) กิจกรรมสำหรับกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น ในด้านข้อมูลข่าวสารต่างๆ ประชาชนในแต่ละชุมชนสามารถรับได้จากหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ วิทยุ และโทรทัศน์ และในอนาคตอันใกล้จะมีการติดตั้งคอมพิวเตอร์ในระดับตำบลให้ครบทั่วประเทศเพื่อให้ประชาชน

สามารถใช้ค้นหาความรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ จากหน่วยงาน จากแหล่งความรู้ต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางอีกด้วย

ถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนในแต่ละชุมชนทำการสำรวจและพัฒนาแหล่งวิทยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถให้ความรู้แก่ประชาชนได้และจัดให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้ชุมชนนั้นหรือสังคมนั้นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

สุมาลี ลังษ์ศรี

บรรณานุกรม

- ทวีป อภิสสิทธิ์. “เครือข่ายการศึกษานอกระบบ,” ใน เอกสารการสอนระดับบัณฑิตศึกษาชุดวิชาปรัชญาและหลักการศึกษานอกระบบ เล่ม 3. หน่วยที่ 15 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2544.
- ไพฑูริย์ เครือแก้ว. **ลักษณะสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- ราชบัณฑิตสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตสถาน, 2525.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. (เอกสารแปลจากฟรายเออร์ อาร์ เอช และคณะ (Fryer, R.H.and Others (1998)) รายงานฉบับแรกของคณะกรรมการที่ปรึกษาแห่งชาติว่าด้วยเรื่องการศึกษาต่อเนื่องและการเรียนรู้ตลอดชีวิต พฤศจิกายน 2540), 2541. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2542.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **สังคมการเรียนรู้** (เอกสารเพื่อการปรึกษาหารือของรัฐบาล สหราชอาณาจักร) สุรางค์ โพธิ์พฤษาวงศ์ และวิภัสรินทร์ ประพันธ์ศิริ แปลและเรียบเรียงจาก Connection the Learning Society : National Grid for Learning the Government Consultation paper) กรุงเทพฯ : บริษัท ที.พี.พริ้นต์ จำกัด, 2542.
- สุมาลี สังข์ศรี. **การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2524.
- เสาวนีย์ เลวลีย์. “การศึกษานอกระบบกับการพัฒนาสังคม,” ใน **เอกสารการสอนระดับบัณฑิตศึกษาชุด วิชาปรัชญาและหลักการศึกษานอกระบบ เล่ม 3**. หน่วยที่ 11 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544.
- Apps, J.W. “Lifelong Learning Examined,” in Long, H., Apps, J.W. and Hiemstra, R. **Philosophical and Other views on Lifelong Learning**. pp.1-38. Athens : The University of Georgia, 1985.
- A. TEC. National Council. Policy Paper. **A Lifetime of Learning A Lifetime of work, Developing A Learning Society**. (Executive Summary)., 1997.
- Skager and Dave. **Curriculum Evaluation for Lifelong Education**. Paris : UNESCO Institute for Education Pergamon Press, 1977.
- Faure, E., et al. **Learning to Be : The World of Education Today and Tomorrow**. Paris : UNESCO, 1972.
- Hutchins, Robert. H. **The Learning Society**. New York : New American Library, 1968.